

Małgorzata Winiarska-Brodowska

EUROPA OBYWATELI - INICJATYWY UNII EUROPEJSKIEJ

W społeczeństwie demokratycznym obywatele mają możliwość wpływania na decyzje bądź współdecydowania w znaczących dla siebie kwestiach. Procesy związane z globalizacją sprawiają jednak, że coraz więcej decyzji podejmowanych jest poza kontrolą obywateli. Ich władza przechodzi w ręce specjalistów, a oni sami przeistaczają się w konsumentów. Wielu autorów wskazuje na niekompatybilność globalnego kapitalizmu i liberalnych demokracji zakorzenionych w ramach państwa narodowego – „obywatel zdaje się przegrywać z inwestorem i ekspertem, ideologia wolności zdaje się ustępować pola ideologii konsumpcji”¹. W dzisiejszych czasach wiedza ekspercka, z uwagi na złożoność zagadnień, jest niezbędna. Jest to szczególnie widoczne we Wspólnotach Europejskich, w których rządzą – jak określają to media – technokraci i biurokraci. Unia Europejska, by wyjść naprzeciw zarzutom deficytu demokratycznego, podjęła serię działań, dążąc do zmiany. Po pierwsze, traktatem z Maastricht powołała do życia koncepcję obywatelstwa europejskiego, która oznacza nie tylko nowe prawa i przywileje dla mieszkańców państw członkowskich Unii, lecz także nakłada na obywateli UE odpowiedzialność za losy Wspólnoty. Po drugie, stopniowo wprowadza zmiany instytucjonalne, rozszerzając uprawnienia Parlamentu Europejskiego (tryb współdecydowania), podnosząc znaczenie organów doradczych – Komitetu Regionów i Komitetu Gospodarczego i Społecznego (włączenie partnerów społecznych w procedurę podejmowania decyzji w UE), a także wzmacniając rolę parlamentów narodowych w unijnym procesie decyzyjnym. Wreszcie po trzecie, dynamicznie rozwija politykę informowania i komunikowania, korzystając przy tym z nowych technologii. Unia poprzez kampanie informacyjne, centra dokumentacji, punkty informacyjne, badania opinii publicznej, konferencje naukowe, spotkania i debaty, konsultacje, Internet itd. komunikuje się z obywatelami. Daje im możliwość wyrażenia opinii i poznania opinii innych.

---

¹ E. Wnuk-Lipiński, *Świat międzyepoki. Globalizacja, demokracja, państwo narodowe*, Kraków 2004, s. 14.

W poniższym artykule skoncentruję się na trzech przykładach inicjatyw Unii Europejskiej umożliwiających obywatelom wymianę opinii na temat przyszłości Europy: 1) badaniach opinii publicznej „Eurobarometr” 2) forum internetowym „Europe Debate” oraz 3) sześciu paneuropejskich projektach obywatelskich – „Future of Europe: The Citizens’ Agenda” („European Citizens Consultations”, „Speak up Europe”, „Tomorrow’s Europe”, „Our message to Europe”, „Radio Web Europe” i „Our Europe – Our Debate – Our Contributions”). Analizuję wymienione inicjatywy pod kątem wspólnych tendencji, dotyczących zarówno ich treści, jak i formy. W artykule staram się odpowiedzieć, czy rzeczywiście owe platformy służą wymianie opinii, czy jest to skuteczny sposób komunikowania się obywateli między sobą i z instytucjami UE (jak unijne instytucje wykorzystują zebrane opinie obywateli) i czy dzięki tym inicjatywom obywatel UE ma wpływ na decyzje podejmowane w Unii Europejskiej, tj. czy komunikowanie za pomocą tych platform przyczynia się do zmniejszenia deficytu demokratycznego w Unii.

„Eurobarometr”

Pierwszą analizowaną inicjatywą jest „Eurobarometr” – badania opinii publicznej, które prowadzone są na zlecenie Komisji Europejskiej od 1973 roku². Powstały w wyniku rekomendacji Parlamentu Europejskiego (raport Schuijta) po to, by „śledzić trendy w europejskiej opinii publicznej dotyczące działalności Wspólnoty, szczególnie dziedzin cieszących się największym publicznym zainteresowaniem”³. Są formą współpracy narodowych instytutów zrzeszonych w Europejskim Stowarzyszeniu Badania Opinii Publicznej i Marketingu. Dziś „Eurobarometr” to jedno z najważniejszych badań opinii publicznej na świecie – biorąc pod uwagę jego trwanie, częstotliwość oraz badany obszar geograficzny.

Badania europejskiej opinii publicznej uruchomiono, by z jednej strony lepiej zrozumieć panujące opinie i tym samym wspomóc kształtowanie polityki informacyjnej Wspólnot, z drugiej strony, by pomóc Europejczykom poznać poglądy innych mieszkańców Europy. Jak wspomina założyciel „Eurobarometru” Jacques-Rene Rabier, „celem nie było jedynie zmierzyć puls europejskiej opinii publicznej, lecz również umożliwić obywatelom Wspólnoty Europejskiej w jednym kraju odkrycie, co obywatele w innym europejskim państwie myślą na te same tematy”⁴.

Z okazji 30-lecia „Eurobarometru” wydano publikację, w której w związku sposób przedstawiona została ewolucja europejskiej opinii publicznej. Rozdział IV dotyczy przyszłości Unii Europejskiej⁵. Analizując wyniki badań europejskiej opinii publicznej z lat 80. i 90., a także obecne, bardzo wyraźnie widać, iż priorytetem dla Europejczyków jest walka z bezrobociem, ubóstwem i społecznym wykluczeniem. Mieszkańcy Europy zgadzają się, by Unia Europejska zajęła się problemami, które

² http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm.

³ Ze wstępu do Eurobarometru nr 1 (lipiec 1974).

⁴ *What future for Europe?*, [w:] *Three decades of Eurobarometer. European integration as seen by public opinion in the Member States: 1974-2007*, European Commission, Brussels, [on-line], http://ec.europa.eu/public_opinion/docs/30years_en.pdf – 30 III 2008.

⁵ *Ibidem*.

nie mogą być rozwiązane w ramach państw narodowych. Zgodnie z zasadą subsydiarności UE powinna podjąć działania związane przede wszystkim z bezpieczeństwem (utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa w Europie, zwalczanie zorganizowanej przestępczości i terroryzmu) oraz ochroną środowiska. W opinii obywateli Unia powinna także angażować się w rozwój technologiczny, badania naukowe oraz pomoc humanitarną. Europejczycy, wypowiadając się w sondażach „Eurobarometru”, coraz bardziej otwarcie wyrażają swoje wątpliwości odnośnie do konkurencyjności ekonomii Unii Europejskiej w porównaniu z innymi regionami świata. Większość mieszkańców Europy, pomimo świadomości licznych, nie zawsze pozytywnych następstw (przede wszystkim konsekwencji ekonomicznych), opowiadało i wciąż opowiada się za dalszym jej rozszerzaniem. I tak np. w 2005 roku 42% respondentów popierało poszerzenie Unii o wybrane – spełniające stawiane wymagania – kraje, 23% było za bezwarunkową integracją państw ubiegających się o członkostwo w UE. Według Europejczyków, im większa Unia, tym ważniejsza jest jej rola w świecie (72%), a także większe bezpieczeństwo i gwarancja pokoju w Europie (64%). Ponadto uważają oni, że im większa Unia, tym bogatsza kulturowo (64%). Jednocześnie jednak z sondaży wynika, iż wyraźna większość obywateli UE jest przeciwna akcesji Turcji (ok. 60%).

Komentując wyniki sondażu „Eurobarometru” przeprowadzonego w lutym i marcu 2006 r. w ramach „Planu D: Demokracja, Dialog i Debata”, Margot Wallstrom, wiceprezydent Komisji Europejskiej i komisarz ds. stosunków instytucjonalnych i strategii komunikowania, podkreślała – głównie odwołując się do ogólnych pojęć lub często używanych haseł – że:

Obywatele chcą silnej Europy. Mają poczucie solidarności i potrzebują wspólnych rozwiązań. Unia jest kojarzona z bezpieczeństwem; bezpieczeństwem socjalnym, ochroną przed terroryzmem, bezpieczeństwem zdrowotnym i jakością środowiska. Oczekuje się, że Unia Europejska poradzi sobie z globalizacją, będzie poświęcać szczególną uwagę kwestiom pokoju, demokracji, standardów życiowych, ale także badań naukowych, innowacji i efektywności gospodarczej. Takimi założeniami powinna kierować się Unia w przededniu 50-tej rocznicy Traktatu Rzymskiego⁶.

Sondaże „Eurobarometru” dostarczają wielu przydatnych informacji zarówno obywatelom, jaki i unijnym urzędnikom. Do rozwiązania pozostaje kwestia interpretacji wyników przeprowadzanych badań i konkretyzacji problemów nurtujących obywateli UE, a także odpowiedniego wykorzystania informacji otrzymanych z sondaży.

„Debate Europe”

Drugą inicjatywą, która została poddana analizie, było prowadzone w ponad 20 językach internetowe forum dyskusyjne „Debate Europe”⁷. Uruchomiona w ramach

⁶ Forum „Debate Europe”, *Chcemy więcej Europy*, wpis moderatora z 10 V 2006.

⁷ http://europa.eu/debateeurope/index_en.htm – 5 XII 2007.

przyjętego przez Komisję Europejską w 2005 roku „Planu D – Dialog, Demokracja, Debata” platforma wymiany opinii była wkładem w refleksję nad przyszłością Unii Europejskiej. Trwająca prawie dwa lata (2006-2007) dyskusja na internetowym forum ogniskowała się wokół trzech głównych tematów: 1) „Ekonomiczno-społeczny rozwój Europy”, 2) „Poszukiwanie Europy oraz zadania UE” i 3) „Granice Europy oraz jej rola w świecie”. Angielska wersja językowa forum „Debate Europe” liczyła prawie 26 000 wpisów. W dyskusji on-line w języku angielskim poruszonych zostało ponad 2000 różnych wątków. Najwięcej debat prowadzonych było w języku angielskim, następnie w języku francuskim i niemieckim. Na forum znacząco przevažali mężczyźni i osoby młode (z przedziału wiekowego 18-44 lata).

Przedsięwzięcie to w pewnym stopniu było wzorowane na pierwszym unijnym forum „Future of the European Union – Debate”, którego celem było zbliżenie Unii Europejskiej do obywateli, a tym samym zmniejszenie deficytu demokratycznego⁸. Portal Futurum był pierwszym interaktywnym narzędziem, które pozwalało obywatelom UE bez ograniczeń debatować na temat przyszłości Unii. Jednak w porównaniu z platformą „Debate Europe” miało mniejszy zasięg (zarówno ze względu na liczbę ówczesnych państw członkowskich, jak i rozpowszechnienie Internetu), czas trwania, liczbę wpisów itd. Jak wskazują autorzy publikacji oceniającej pierwsze forum – Ruth Wodak i Scott Wright, ówczesna dyskusja on-line „nie była w żaden sposób analizowana ani wykorzystywana przez instytucje unijne w tworzeniu polityki komunikacyjnej; dyskusje były jedynie peryferyjną częścią szerszej debaty”⁹. Podobnie było w przypadku drugiej edycji forum – „Debate Europe”. Do wspólnego dialogu o przyszłości Europy włączały się, oprócz obywateli, również znane osoby z życia publicznego Unii Europejskiej, deklarując chęć przyłączenia się do dyskusji – np. w polskiej wersji językowej Danuta Hübner, komisarz ds. polityki regionalnej:

Przeczytałam bardzo uważnie Państwa dotychczasowy wkład do dyskusji i myślę, że Wasze komentarze, Wasze przemyślenia, i także nierzadko krytyka, potwierdzają trafność decyzji o nawiązaniu bezpośredniego kontaktu i wymiany poglądów z obywatelami całej Unii Europejskiej. Ani ja, ani żaden z moich kolegów Komisarzy nie bylibyśmy w stanie dotrzeć do tak wielu z Państwa i wysłuchać tak wielu głosów w dyskusji o przyszłości Unii, jak właśnie poprzez komunikację internetową. I dlatego bardzo zachęcam do dalszej wymiany poglądów, zapewniam, że czytamy je tutaj z wielkim zainteresowaniem i w miarę moich możliwości ja także będę starała się brać udział w tej dyskusji.

Niestety był to udział jednorazowy. Pytania kierowane do pani komisarz pozostały bez odpowiedzi.

Dyskusja na forum „Debate Europe” była co jakiś czas podsumowywana przez anonimowych moderatorów. I tak na przykład w jednym z tekstów streszczających wypowiedzi internautów (lipiec-listopad 2006, angielska wersja językowa) autor już na samym początku zastrzega, iż podsumowanie nie jest wyczerpujące, z uwagi na

⁸ http://europa.eu.int/futurum/about_en.htm – 25 VI 2003.

⁹ R. Wodak, S. Wright, *The European Union in Cyberspace. Multilingual Democratic Participation in a virtual public sphere?*, „Journal of Language and Politics” Vol. 5, 2006, nr 2, s. 258.

liczbę oraz różnorodność wpisów¹⁰. W części pt. „Ekonomiczno-społeczny rozwój Europy” moderator w streszczeniu zwrócił uwagę przede wszystkim na dyskusje wokół ułatwień dla prowadzenia biznesu w Europie, harmonizacji podatków i konkurencyjności europejskiej gospodarki. Debata dotyczyła również kwestii bezpieczeństwa socjalnego, europejskiego rynku pracy oraz problemu bezrobocia. Ponadto poruszone zostały takie tematy, jak: europejski dokument tożsamości, turystyka zdrowotna, zanieczyszczenie środowiska i system satelitarny Galileo. Rozważania w części pt. „Poszukiwanie Europy oraz zadania UE” związane były przede wszystkim z różnymi propozycjami rozwiązania problemu językowego w Unii Europejskiej z uwagi na stale rosnące koszty tłumaczeń. Dyskutowany był temat deficytu demokratycznego Unii oraz relacja integracji i różnorodności. Część pt. „Granice Europy oraz jej rola w świecie” koncentrowała się wokół idei rozszerzenia UE i zdominowana była przez następujące tematy: przystąpienie Turcji do Unii Europejskiej (w znaczącej większości negatywnie oceniane), islam w Europie, imigracja oraz terroryzm.

Jak przyznaje wielu internautów, teksty podsumowujące są stronicze (wydaje się, iż autorzy streszczeń analizują debatę na forum zgodnie z własnymi poglądami)¹¹, generalizujące wypowiedzi obywateli i upraszczające pewne kwestie, a także selektywne (wybierane są wypowiedzi pozytywne w stosunku do UE, a słowa krytyki bądź wyrazy obaw eurosceptyków zostają przemilczane)¹² i pozostają bez odpowiedzi¹³. Warto byłoby poznać profil owych moderatorów (czy byli pracownikami instytucji unijnych, naukowcami czy studentami) oraz kryteria, jakimi się kierowali podczas tworzenia opracowań.

Forum „Debate Europe” było na tyle popularne, iż Komisja Europejska postanowiła kontynuować ideę wymiany opinii obywateli, tworząc – pod tą samą nazwą – kolejną, trzecią edycję unijnego forum¹⁴. W ten sposób kontynuowany jest proces „poszerzania doświadczenia wspólnoty” (komunikowanie się obywateli pochodzących z różnych środowisk, mających odmienne poglądy) i „pogłębiania doświadczenia wspólnoty” (umacnianie kontaktów osób o podobnych opiniach i zainteresowaniach)¹⁵. Obecnie dyskusja podzielona jest na cztery działy: 1) „Zmiany

¹⁰ Forum „Europe Debate”, Summary July-October, wpis moderatora z 10 XI 2006.

¹¹ „Somehow I fear, that the only information that will be passed on to the undemocratic rulers of the eu, the commission, will be the pro eu ideas in line with those of the unnamed moderator” [wpis: Barry, RE: Summary of Debate Europe so far, 24 VIII 2006; komentarz do wewnętrznego dokumentu Komisji Europejskiej, który podsumowywał pierwsze miesiące trwania dyskusji na forum „Debate Europe”].

¹² „I think that some controverse topics have been downplayed a bit (especially those critically of the EU), and the role of the defenders of the EU have been overhyped in the summary. All in all, the summary is «too nice» to the EU, and might lead to an «See, we did a good job!» impression with the people who are responsible” [wpis: Christian Treczoks, RE: Summary of Debate Europe so far, 22 VIII 2006; komentarz do wewnętrznego dokumentu KE...] oraz „He has missed many fears, and facts, posted by eurosceptics, in favour of the euphile ideas” [wpis: Barry, *op. cit.*].

¹³ „Now the question is: When can we expect some replies from those in power? After all, a discussion is a give-and-take business. Those in power have been informed of our needs and problems, now they should respond” [wpis: Christian Treczoks, *op. cit.*] oraz „It would be even nicer if the Commission published its response to the summary; then we would at least know they had read and acknowledged it, and that your hard work, summarising our hard work, was not in vain” [wpis: Philip Giddings, RE: Summary of Debate Europe so far, 18 VIII 2006; komentarz do wewnętrznego dokumentu KE...].

¹⁴ http://europa.eu/debateeurope/index_en.htm – 25 III 2008.

¹⁵ Por. P. Norris, *The Bridging and Bonding Role of Online Communities*, „The Harvard International Journal of Press/Politics” Vol. 7, 2002, nr 3, s. 11.

klimatyczne i energia”, 2) „Przyszłość Europy”, 3) „Dialog międzykulturowy” i 4) „Różne tematy”. Forum zostało udoskonalone od strony technicznej, a dzięki pracy tłumaczy obywatele dyskutujący w jednym języku mogą zapoznać się z poglądami uczestników posługujących się innym językiem. Na analizy trzeciej edycji forum, raporty podsumowujące oraz wnioski i podjęte w związku z nimi działania instytucji unijnych trzeba będzie jeszcze poczekać.

„Future of Europe: The Citizens’ Agenda”

Trzecią inicjatywą analizowaną w poniższym tekście jest realizacja – w ramach „Planu D – Dialog, Demokracja, Debata” (podobnie jak forum „Debate Europe”) – sześciu paneuropejskich projektów „Future of Europe: The Citizens’ Agenda”:

- „European Citizens Consultations”, koordynowany przez belgijską fundację króla Baudouina,
- „Speak up Europe”, koordynowany przez Międzynarodowy Ruch Europejski (European Movement International),
- „Tomorrow’s Europe”, koordynowany przez francuską organizację Notre Europe,
- „Our message to Europe”, koordynowany przez niemieckie stowarzyszenie Deutsche Gesellschaft e.V.,
- „Radio Web Europe”, koordynowany przez włoskie centrum CENASCA,
- „Our Europe – Our Debate – Our Contributions”, koordynowany przez węgierski Dom Europejski (European House).

Współfinansowane przez Komisję Europejską projekty promujące demokrację uczestniczącą realizowane były w latach 2006-2007¹⁶. Celem tych projektów było włączenie jak największej liczby obywateli UE w debatę publiczną na temat Europy. Obywatele mogli wypowiedzieć się, biorąc udział w sondażach, warsztatach czy konferencjach. Ich opinie konsultowane były z przedstawicielami organizacji pozarządowych, parlamentów narodowych i partii politycznych, a także instytucji unijnych. Przedsięwzięcia te były szczególnie cenne z uwagi na fakt, iż prowadzone w ich ramach konsultacje zbiegły się w czasie z pracami nad reformą instytucjonalną Unii Europejskiej. Projekty te były również próbą pobudzenia aktywności obywateli UE przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku.

Projekt „European Citizens Consultations” zakładał połączenie 27 narodowych sfer publicznych w celu stworzenia europejskiej przestrzeni publicznej. Losowo wybrani obywatele mieli możliwość wpływu na decydentów w najważniejszych kwestiach związanych z przyszłością Europy. Konsultacje odbywały się zarówno na poziomie europejskim (Bruksela), jak i narodowym (w poszczególnych państwach członkowskich). W raporcie końcowym projektu skoncentrowano się na trzech kwestiach: 1) rodzinie i polityce społecznej, 2) imigracji i integracji (zwracając szczególną uwagę na możliwości unijnej polityki zewnętrznej, tj. programy pomocy rozwojowej), 3) wspólnej polityce energetycznej. W ramach „European Citizens Consultations” odbyła się również debata pt. *Is the EU really listening to citizens?*

¹⁶ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/six-pan-european-projects/index_en.htm – 25 III 2008.

zorganizowana przez ECAS (European Citizen Action Service), podczas której dyskutowano „ABC metod demokracji uczestniczącej”¹⁷.

Akcja „Speak up Europe” obejmowała również wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej. Partnerzy projektu wybierali własne tematy do debaty o przyszłości UE i tworzyli odpowiednie warunki na płaszczyznach narodowych do wymiany opinii wśród obywateli (poprzez organizowanie bezpośrednich debat oraz działalność w Internecie). Dyskutowane tematy to: konstytucja UE, udział obywateli w tworzeniu polityki europejskiej, energia i zmiany klimatyczne, znaczenie Europy w świecie, rozszerzenie, sprawy społeczne (edukacja, zatrudnienie), bezpieczeństwo, demokracja (ogólnoeuropejskie referendum) i polityka komunikowania¹⁸.

„Tomorrow’s Europe” to ostatni z projektów uwzględniających opinie mieszkańców całej Unii Europejskiej. Uczestnicy tej inicjatywy debatowali nad przyszłością UE, omawiając możliwe opcje rozwoju kontynentu, by w końcowej fazie projektu wziąć udział w badaniu – deliberacyjnym sondażu (*deliberative polling*) – które pokazało, iż obywatele, uzyskując nowe informacje na dany temat, są bardziej skłonni do modyfikacji swojego pierwotnego zdania. Odnośnie do reform ekonomicznych i społecznych można było stwierdzić wzrost poparcia dla zwiększenia inwestycji zagranicznych i zmiany systemu emerytalnego w państwach członkowskich UE. Po przeprowadzonych dyskusjach odnotowany został spadek poparcia dla rozszerzenia. Dialog między uczestnikami projektu przyczynił się również do wzrostu ogólnej wiedzy o Unii Europejskiej¹⁹.

Projekt „Our message to Europe” obejmował dyskusje panelowe i badania opinii publicznej Niemiec, Austrii, Polski, Czech i Słowacji. Sondaże ujawniły, że 60-70% obywateli ocenia Unię jako biurokratyczną; 60-90% stwierdza potrzebę istnienia konstytucji bądź traktatu, który sprawiłby, że UE byłaby bardziej przejrzysta i efektywna; ponad 55% jest pozytywnie nastawiona do idei rozszerzenia. Sfilmowane wywiady ukazują natomiast indywidualne oczekiwania mieszkańców wymienionych państw – przykładowo: 20% badanych popiera zaangażowanie UE w zakresie edukacji (w szczególności odnośnie do unijnych programów edukacyjnych); 20% opowiada się za udziałem obywateli w procesie podejmowania decyzji w Unii, np. poprzez referenda²⁰.

„Radio Web Europe” było wspólnym projektem ośmiu organizacji z siedmiu krajów: CENASCA CISL (Włochy), CABA (Portugalia), CECE (Hiszpania), CESFOR (Włochy), MPRC (Litwa), „Project Office” (Austria), „Townfield Training” (Wielka Brytania) i UHM (Malta). Celem projektu było zaangażowanie w debatę nad przyszłością Europy młodych ludzi i przedstawicieli organizacji pozarządowych za pomocą innowacyjnych narzędzi, takich jak interaktywna multimedialna strona internetowa oraz tematyczne grupy fokusowe w poszczególnych państwach uczest-

¹⁷ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#01 – 25 III 2008.

¹⁸ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#02 – 25 III 2008.

¹⁹ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#03 – 25 III 2008.

²⁰ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#04 – 25 III 2008.

niczących w projekcie. Dyskutowane tematy to: tożsamość europejska, bezpieczeństwo socjalne i komunikowanie²¹.

Przedsięwzięcie „Our Europe – Our Debate – Our Contributions” przeprowadzone zostało w Austrii, Włoszech, Słowacji, Słowenii i na Węgrzech. Organizatorzy szczególną uwagę przywiązali do informowania opinii publicznej o wpływie polityki UE na życie codzienne obywateli. Znakiem szczególnym projektu był autobus „Get on Europe” podróżujący po pięciu wymienionych krajach. Na przystankach mieszkańcy zapraszani byli do „europejskiego labiryntu”, do którego wkraczało się z paszportem zawierającym serię pytań o bieżące priorytety Unii. Podczas spotkań, debat i prezentacji zbierano również opinie i propozycje obywateli odnośnie do różnych europejskich kwestii²².

Komisja Europejska zorganizowała 7-9 grudnia 2007 r. w Brukseli konferencję podsumowującą doświadczenia zebrane w sześciu paneuropejskich projektach obywatelskich. 250 obywateli UE, uczestników opisywanych inicjatyw, wzięło udział w dyskusji nad trzema głównymi problemami zidentyfikowanymi podczas trwania projektów: społecznymi aspektami globalizacji (europejski model socjalny, migracje, edukacja obywatelska), rozszerzeniem, integracją polityczną i obywatelstwem UE (pogłębianie a poszerzanie integracji, zaangażowanie obywateli, podział kompetencji między Unię a państwa narodowe) oraz rolą Unii Europejskiej w świecie (jeden wspólny głos w polityce zagranicznej, programy pomocowe)²³. Zebrane opinie przedstawione zostały następnie przedstawicielom instytucji unijnych i reprezentantom narodowym²⁴. Konferencja przyczyniła się do rozważań Komisji Europejskiej, jak uczynić konsultacje obywateli z różnych państw członkowskich UE stałą cechą życia demokratycznego w Unii Europejskiej²⁵. Rezultatem konferencji było ogłoszenie listu otwartego do szefów państw i rządów UE, parlamentów narodowych, instytucji Unii Europejskiej i europejskich partii politycznych wraz z 27 zaleceniami dotyczącymi trzech dyskutowanych obszarów – „Przyszłość Europy – z myślą o obywatelach”²⁶.

---

²¹ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#05 – 25 III 2008.

²² http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/projects-conclusions/index_en.htm#06 – 25 III 2008.

²³ Zob. http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/index_en.htm – 25 III 2008.

²⁴ M.in. Margot Wallstrom, wiceprzewodniczącej Komisji Europejskiej, Jillian van Turnhout, wiceprzewodniczącej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Ivo Opsteltenowi, burmistrzowi Rotterdamu, członkowi Komitetu Regionów, Pierre’owi Jonckheerowi, posłowi do Parlamentu Europejskiego, Valterowi Lemosowi, sekretarzowi stanu ds. edukacji Portugalii oraz ambasadorowi Igorowi Sencarowi, Stałemu Przedstawicielowi Słowenii.

²⁵ M. Wallstrom, [on-line], http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/communicating/conference/dialogue/index_en.htm – 4 II 2008.

²⁶ http://ec.europa.eu/commission_barroso/wallstrom/pdf/open_letter_pl.pdf – 25 III 2008.

Podsumowanie

Trzy analizowane inicjatywy umożliwiające obywatelom wymianę opinii na temat przyszłości Europy – sondaże „Eurobarometr”, forum internetowe „Debate Europe” oraz projekty obywatelskie „Future of Europe: The Citizens’ Agenda” – wniosły wiele nowego zarówno z punktu widzenia obywateli UE, jak i instytucji unijnych. Są one wartościową innowacją życia politycznego obywateli UE, a także krokiem ku demokratyzacji Unii Europejskiej.

Jak starałam się wykazać w przedstawionym artykule, obywatele chętnie komunikują się ze sobą nawzajem i z instytucjami, instytucje poprzez finansowanie rozmaitych projektów i za pomocą nowoczesnych technologii chętnie tworzą możliwości obywatelom, by mogli się komunikować, brak jednak jest analiz i interpretacji oraz zastosowania wskazówek, propozycji, opinii i potrzeb, które wyrażają obywatele. Stąd tak ambiwalentnie oceniana jest Unia – 67% Europejczyków uważa, że Unia Europejska jest „demokratyczna” i „nowoczesna”, jednak prawie połowa ankietowanych ocenia ją jako „technokratyczną” i „biurokratyczną” (49%), zaś 43% jako „nieskuteczną”.

Platformy służą wymianie opinii, komunikowaniu się obywateli między sobą. Nie są jednak skutecznym sposobem komunikowania się z instytucjami UE. Trudno mówić o prawdziwym dialogu, gdy mamy do czynienia jedynie z przekazywaniem poglądów i potrzeb; z komunikacją jednostronną, która pozostaje bez odpowiedzi. Należy zgodzić się ze stwierdzeniem, iż dyskusje oferują znaczne możliwości zmniejszenia deficytu demokratycznego, poprzez dialog przybliżają do siebie obywateli pochodzących z różnych części UE. Nie przybliżają jednak obywatelom samej Unii²⁷. Nie stanie się tak dopóty, dopóki korzyści płynące z dyskusji nie zostaną zmaksymalizowane i dopóki instytucje Unii Europejskiej nie zaczną reagować na potrzeby obywateli.

Może właśnie tutaj przydatna byłaby wiedza ekspercka? Rozmaici specjaliści (socjologowie, psychologowie, ekonomiści, prawnicy) mogliby analizować i interpretować informacje płynące od mieszkańców Europy; w ten sposób pośredniczyliby oni w komunikowaniu między obywatelami a instytucjami Unii Europejskiej. Byłoby to szczególnie przydatne z uwagi na fakt, iż obraz Unii Europejskiej, jaki wyłania się z wyników sondaży, analizy portali internetowych czy badań prowadzonych w ramach projektów obywatelskich, jest zróżnicowany.

By komunikowanie było skuteczne, konieczna jest odpowiedź, komentarz, informacja zwrotna. Inną ważną kwestią, jeśli wziąć pod uwagę efektywność komunikowania, jest dyskusowanie o konkretnych problemach. Z przeprowadzonych analiz trzech wybranych sposobów wyrażania opinii przez obywateli wynika, że sposób funkcjonowania Unii, jej kształt i przyszłe zadania nie są kwestią obojętną obywatelom UE. Obywatele angażują się w liczne debaty – zarówno te prowadzone na żywo podczas paneli i konferencji, jak i te w Internecie. Obywatele starają się nie używać ogólnych, abstrakcyjnych pojęć, odwołując się często do własnych doświadczeń, do przykładów z codziennego życia, chętnie korzystają też z wiedzy, jaką posiadają

²⁷ Por. R. Wodak, S. Wright, *op. cit.*, s. 270.

o Unii Europejskiej i bieżących sprawach europejskiego życia politycznego. Złożoność współczesnego świata wymaga coraz bardziej wykształconych obywateli, stąd edukacja, różnego rodzaju dyskusje, debaty oraz projekty obywatelskie – takie jak na przykład te poddane analizie w przedstawionym artykule – są tak istotne.